

Maar dit, oppervlakkig beschouwd, zoo bescheidene hermeneutisch-homiletische handboek beteekent veel meer: ook de auteur zelf heeft er meer mee bedoeld, zooals blijkt uit den titel. Men zou feil gaan, wanneer men dien vertaalde door „Over de Christelijke leer”: in die beteekenis zou de titel den inhoud niet dekken. Overbeck⁷⁾ heeft het eerst de juiste vertaling gegeven: „Over de Christelijke wetenschap”; Norden⁸⁾, Gustav Krüger⁹⁾ en anderen hebben haar met instemming overgenomen en zooals, naar ik hoop, straks zal blijken, terecht, al vraag ik me af of de auteur het woord doctrina, dat hij toch zeker gevoelde als afgeleid van docere, niet gebruikt in zijn tweevoudige beteekenis van „wetenschap” en „onderwijs”. Van een werk nu over zulk een onderwerp in dien tijd geschreven door een man als Augustinus mag men reeds a priori vermoeden, dat het van cultuurhistorische beteekenis is, en dat vermoeden zal blijken juist te zijn, wanneer men de waarde en de beteekenis van het boek nagaat voor den tijd, waarin het is geschreven.

Het adjectivum „Christiana” in den titel wijst op een verbijzondering, hetzij van slechts limiteerenden, hetzij van limiteerend-antithetischen aard. Tot recht verstand van de bedoeling dezer verbijzondering is het dus noodig na te gaan, hoe het in Augustinus’ tijd stond met de doctrina, de, laat mij zeggen, door het onderwijs verkregen wetenschap.

Alle onderwijs, dat boven de elementaire kennis, die de literator of primus magister de jeugd bijbrengt, uitgaat, was nog steeds in handen van de grammatici en de rhetoren. Van georganiseerd wetenschappelijk onderricht buiten hun scholen kan men niet spreken. Eeuwenlang hadden de grammatici aan de studeerende jongelingschap algemeene ontwikkeling geschonken aan de hand van de lectuur der dichters; de grammatici Graeci lazen vooral Homer¹⁰⁾, de grammatici Latini Livius Andronicus’ vertaling der Odyssee, en vooral Terentius en later Vergilius¹¹⁾. Deze lectuur bood hun gelegenheid om, na de grammatische en stilistische verklaring, digressies te maken op het terrein der poetica, metriek, literatuurgeschiedenis, muziek, philosophie, geographie, astronomie, mythologie en geschiedenis. Zoo was dus het onderwijs in de artes liberales onlosmakelijk verbonden aan de lectuur der dichters, vooral van Vergilius: de